

Vainoaminen rikoksena

Oulu 11.2.2014

Matti Tolvanen

OTT, professori

Tausta

- Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (CETS 210), 34 artikla
- Kriminalisoinnit ennen 1.1.2014
  - Laiton uhkaus
  - Kotirauhan rikkominen
  - Pakottaminen
  - Salakuuntelu
  - Salakatselu
  - Pahoinpitely
    - Myös sairauden aiheuttaminen henkisellä väkivallalla (RL 21:5)

Tausta

- Lähestymiskiello
  - perusteltu aihe olettaa, että henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetään, tulisi tekemään itsensä uhatuksi tuntevan henkilön henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai muulla tavoin vakavasti häiritsemään tätä.”
  - Tehosteena myös turvakielto
- Lähestymiskiellon rikkominen (RL 16:9a §
  - Lähestymiskiellon päätöksessä yksilöidyn kiellon rikkominen
  - Virallisen syytteen alainen rikos
  - Pulmana suostumustapaukset

Kriminaalipoliittinen perustelu

- Vähän tutkimustietoa
- Laittomia uhkauksia runsaat 8000 vuosittain
- Lähestymiskielloja 1500 vuosittain
- Lähestymiskiellon rikkomisia 1000 vuosittain
- Ulkomaiset tutkimukset
  - Vainottuja miehistä 4-7 %, naisista 12-16 %
  - Yleensä pitkäkestoista
  - Uhkaaminen yleistä, fyysistä väkivaltaa noin kolmasosassa tapauksista
  - Edeltää usein väkivaltarikosta
  - Arvio: 150 tapausta vuosittain poliisin tietoon

Kriminaalipoliittinen perustelu

- Kansainvälisesti vaihtelevia sääntelytapoja
- Kriminalisoinnin tarpeellisuus
- Laillisuusperiaatteen vaatimukset
- Teot vakavia ja jatkuvia
- Nykyiset kriminalisoinnit eivät aivan aukoton suoja
  - Tämä puoltaa kriminalisointia

Tunnusmerkistö

- ”Joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta”

Uhkaus

- Henkilö tekee toiselle tiettäväksi, että voi tapahtua jokin tälle epämieluisa asia, ja että tämän asian tapahtuminen riippuu jollakin tavalla asian esittäjästä tai on hänen vallassaan
- Voi kohdistua myös kolmanteen
- Voi olla myös uhkaus omaisuuden vahingoittamisesta
- Toistuvuus lisää vakavuutta
- Ei yhtä vakavaa kuin laittomassa uhkauksessa

Seuraaminen

- Fyysistä seuraamista
- Ei edellytä kommunikointia
- Ei enimmäisetaisyyttä
- Esimerkiksi asunnon ohi ajaminen toistuvasti tai työpaikan lähistöllä odottelu
- Ei satunnainen kohtaaminen
- Myös salaa seuraaminen toteuttaa tunnusmerkistön

Tarkkaileminen

- Havainnointi
- Myös kiikarin ja kameran hyödyntäminen
- Myös kotirauhan piirin ulkopuolella
- Rajanveto salakatseluun ja salakuunteluun

Yhteyden ottaminen

- Kommunikaatio kohteen suuntaan
- Luokse meneminen
- Soittaminen tai tekstiviesti
- Sähköpostiviestit
- Ei edellytä vastauksen pyytämistä
- Myös viestit keskustelupalstalla
- Myös kukkien lähettäminen ja muut huomionosoitukset
- Myös välittäjän kautta viestittely

Muu edellisiin rinnastettava tekotapa

- Varsin avoin kriteeri
- Teot monentyppisiä
- Tekniikka kehittyy
- Paino sanalla ”rinnastettava”
  - Tekotapa
  - Vakavuus

Tahdon vastaisuus

- Ei edellytä reagointia
- Sosiaalisesti tavanomaiset teot eivät rangaistavia
- Vastentahtoisuus päätellään olosuhteista

On omiaan - kriteeri

- Pelko tai ahdistus
- Lukuisia osatekoja
- Toistuvuus
- Merkitystä on sillä, minkä tyyppisistä teoista konkreettisesti on kyse, kuinka monta niitä on ja mikä on niiden ajallinen suhde toisiinsa
- Eri osateot yleensä yhtä rikosta
- Tekijän yhtenäinen motivaatiotausta

On omiaan - kriteeri

- Aiheuttaa tyypillisesti pelkoa tai ahdistusta
- Tutkimustieto pohjana
- Ei tarvita näyttöä, että uhri olisi pelännyt tai ahdistunut
- Huomioon otetaan myös uhri yksilönä
- Tekohetken näkökulma

Oikeudettomuus

Tahallisuus

Sulkee rangaistavuuden ulkopuolelle

- Viranomaisten toimet
  - Muun muassa pakkokeinot
- Perinnän
- Omaisuuden jakoon tai lapsen huoltoon liittyvät yhteydenotot
- Työnantajan laillisen tarkkailun suhteessa työntekijään
- Tiedotusvälineiden asianmukaisen toiminnan

Muut uudistukset

- Viestintärauhan rikkominen
  - RL 24:1a §
  - ” Joka häirintätarkoituksessa toistuvasti lähettää viestejä tai soittaa toiselle siten, että teko on omiaan aiheuttamaan tälle huomattavaa häiriötä tai haittaa”
  - Ei enää paikkaedellytystä
- Häirintä
  - HE 216/2003
  - ” Joka koskettelemalla tai muulla siihen vakavuudeltaan rinnastettavalla tavalla tekee toiselle seksuaalisen teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta”

Suojaako laki vainottua?

- Rikosoikeudellinen suoja aina vaillinaista
  - Vaikuttaako potentiaalisiin vainoajiin?
  - Vaikuttaako vainoamisesta tuomittuihin?
  - Tukitoimet uhrille tärkeitä
- Preventiivinen vaikutus?
- Pakkokeinot?
- Näyttö?
- Laillisuusperiaatteen rajoitukset
- Eri rikossäännösten yhteensovittaminen
  - Laiton uhkaus, viestintärauhan rikkominen, lähestymiskiellon rikkominen, pahoinpitely, salakuuntelu- ja katselu
- Vainoamisen kriminalisoinnin ja lähestymiskiellon yhteensovittaminen